

4 Indikátory pro monitorování sociálního znevýhodnění ve francouzsky mluvící části Belgie a jejich použití

4.1 Úvod: Vzdělávací systém

Od roku 1989 je vzdělávání v Belgii v kompetenci tří jazykově odlišných společenství. Tato společenství (Francouzské, Vlámské a Německojazyčné) provozují každé odděleně podobný, ale zcela nezávislý vzdělávací systém. Tato kapitola je o vzdělávacím systému Francouzského společenství (od roku 2011 se užívá i název Valonsko-bruselská federace), avšak některé odbočky se pro srovnání budou týkat také Vlámka.

Školní docházka je povinná a bezplatná ve věku 6 až 18 let. Předškolní vzdělávání (3 roky od věku 2,5 roku) je volitelné a spolu s primárním vzděláváním (6 let) je označováno jako „základní vzdělávání“. Sekundární vzdělávání (6 let) je tvořeno třemi „stupni“, přičemž ten první zahrnuje (alespoň teoreticky) společný základ pro všechny žáky. Počínaje druhým stupněm je sekundární vzdělávání rozděleno na vzdělávací programy (všeobecný, technický a odborný) s odlišnými cíli a příležitostmi.

Jádrem belgické vzdělávací politiky je svoboda vzdělávání, vyhlášená v belgické ústavě z roku 1831. Ta zahrnuje:

- Svobodnou možnost výběru vzdělávací instituce, která bude nejlépe vyhovovat žákům a jejich rodinám. Tato zásada, společně s veřejným financováním škol na základě počtu zapsaných žáků, vede k vytvoření kvazi-tržního prostředí ve školství.
- Svobodu zřizovat školy. To má za následek organizaci vzdělávacího systému do různých sítí (veřejné, veřejné se státní podporou a soukromé se státní podporou). Školy dostávají veřejné prostředky na stejném základě (tj. na žáka), a to bez ohledu na to, jaké sítě jsou součástí.

4.2 Základní přehled vzdělanostních nerovností v Belgii

Diskusi o hlavních výzvách belgického vzdělávacího systému týkajících se politiky rovnosti opíráme o koncepci spravedlivosti, s níž původně přišla Grisay (1984) a kterou později upravili Demeuse, Crahay a Monseur (2001). Podle těchto autorů může existovat několik úrovní spravedlivosti podle toho, o jaký typ rovnosti příležitostí se usiluje: rovnost v přístupu; rovnost podmínek; rovnost výsledků; rovnost uplatnění.¹⁷ V tomto textu se omezujeme na první tři typy rovnosti.

4.2.1 Rovnost v přístupu

Rovnost v přístupu k povinnému vzdělávání může být v Belgii považována za naplněnou, neboť celková míra účasti dětí ve věku 3 až 17 let na vzdělávání dosahuje téměř 100 % (Fédération Wallonie-Bruxelles & ETNIC, 2012). V povinném vzdělávání se hlavní problémy týkají spíše rovnosti podmínek a rovnosti výsledků.

Není nijak nečekané, že rovný přístup je spíše problémem vysokoškolského vzdělávání. Míra účasti na vysokoškolském vzdělávání od konce 80. let konstantně rostla, přičemž v roce 2008 studovalo v rámci Valonsko-bruselské federace na vysoké škole přibližně 75 % držitelů

¹⁷ Kromě zahraničních studií odkazovaných autorem kapitoly uvedené typy rovností příležitostí podrobně popsal v českém prostředí D. Greger. Viz Greger, D. (2006). Vzdělanostní nerovnosti v teoretické reflexi. In Matějů, P.; Straková, J. (eds.). *Nerovné šance na vzdělání: Vzdělanostní nerovnosti v České republice*. Praha: Academia, s. 21–40.